

תכנון לשון בישראל

אילן אלדר, *תכנון לשון בישראל*, ירושלים תש"ע, ע' 247 עמ'

נוהגים לחשוב ששינויים בלשון הם תוצאה של התפתחויות טבעיות המתרחשות במרוצת הדורות ולא של פעולות 'יזומות' של גופי ממסד. ואולם לא תמיד הדבר נכון. אחת הדוגמאות הבולטות משנות ה-20 של המאה העשרים (1928) היא מעשה ידיו של כמאל אתאטורק, שהחליף את האלף-בית הערבי, שהשפה הטורקית נכתבה בו במשך מאות שנים, באלף-בית הלטיני, והמיר אלפי מילים ממקור ערבי ופרסי במילים טורקיות. הדבר היה כרוך גם בשינויי תחביר חשובים, כגון מבנה הסמיכות.¹ זו דוגמה של רפורמה בלשון שהיא חלק של גל רפורמות חברתיות ופוליטיות מקיפות. אבל יש גם דוגמאות 'צנועות' יותר: לפני שנים אחדות יזמו מוסדות המדינה בגרמניה שינויים בכתיב. הרפורמה חייבה את מערכת החינוך, אך נתקלה בהתנגדות של מערכות העיתונים, הסופרים והוצאות הספרים. יוזמי הרפורמה נאלצו להכניס בה שינויים רבים, כדי שזו תתקבל על דעת הציבור.

בשל תולדותיה המיוחדות של הלשון העברית, שבמשך קרוב לאלף ושבע מאות שנים לא הייתה זו לשונם המדוברת העיקרית לא של תושבי ארץ ישראל ולא של היהודים בתפוצות הגולה, תהליך תחייתה בסוף המאה התשע-עשרה היה במידה רבה תהליך יזום ומתוכנן של החיאה – תחילה בידי יחידים ובראשם אליעזר בן-יהודה וחבריו בירושלים וכן המורים במושבות העלייה הראשונה, ואחר כך בידי

1 Uziel Heyd, *Language reform in modern Turkey*. Jerusalem 1954. ספר חשוב זה לא הובא בביבליוגרפיה המקיפה של הספר הנסקר כאן.

גופים ממוסדים: ועד הלשון העברית ויורשתו האקדמיה ללשון העברית.

ספרו של פרופ' אילן אלדר בא לסכם את תהליך תכנון החייאת הלשון העברית למן שנות ה-80 של המאה התשע-עשרה ועד היום. פרק המבוא (עמ' 1-26) דן במושג 'תכנון לשון' ומביא דוגמאות של תכנון לשון אצל אומות העולם, כגון האקדמיה הצרפתית (נוסדה בשנת 1635), שמילונה הופיע בשנת 1694, ושל האקדמיה של פירנצה (Accademia della Crusca), שהמילון שלה ראה אור עוד קודם לכן בשנת 1612 (עמ' 16-17). מטרת המילונים הללו הייתה פְּרִסְקְרִיפְטִיבִית: לקבוע את מלאי אוצר המילים שראוי להשתמש בהן ואת משמעויותיהן ה'נכונות'. על אלה אפשר להוסיף גם את מילונו האנגלי המפואר של ד"ר סמיואל ג'ונסון (1755), שהוא מעשהו של יחיד ולא של אקדמיה.

ראוי היה להוסיף לפרק המבוא דוגמאות ל'תכנון לשון' בעת החדשה, בייחוד במחצית השנייה של המאה הי"ט והמחצית הראשונה של המאה העשרים. בתקופה זו קמו התנועות הלאומיות העיקריות באירופה: איחודן של מדינות איטליה (1861) ושל מדינות גרמניה (1870), שחרור בולגריה מן הטורקים (מאורע שהשפיע על בן-יהודה והוא מזכירו בראש מאמרו "שאלה נכבדה" משנת 1879), התפרקות הקיסרות האוסטרו-הונגרית בתום מלחמת העולם הראשונה והקמתן של מדינות לאום חדשות, הקמת המדינות הבלטיות, כינונה של ברית-המועצות וכפיית הא"ב הקירילי על לשונותיהם של עמי מרכז אסיה, התפרקותה של ברית המועצות והמרת הא"ב הקירילי בא"ב הלטיני (למשל, באוזבקיסטן), ועוד הרבה מאורעות כבירים בהיסטוריה החדשה, שבעקבותיהם באו שינויים ורפורמות גדולות בתחומי הלשון (ולא הזכרתי כאן את שאירע בחלקים אחרים של העולם מלבד אירופה כמו, למשל, התפרקותה של האימפריה העות'מנית).

הפרק הראשון "החייאת הדיבור העברי בארץ ישראל" הוא אחד הפרקים הגדולים בספר (עמ' 27-85). נדונים בו נושאים אלו: הרקע הלשוני של החייאת הדיבור העברי והגורמים שהכשירו את התחייה; חידוש העברית להיות לשון דיבור בזיקתו לאידיאלוגיה הלאומית;

בן־יהודה בודק את אפשרות חידוש הדיבור בעברית; דיבור עברי במושבות העלייה הראשונה והמורים העברים־החלוצים; בן־יהודה – חבורתו הירושלמית ועיתוניו העבריים; מיסוד תחיית הדיבור והאחדת המבטא העברי; תחיית הדיבור העברי בתקופת העלייה השנייה: מלשון יחידים ללשון המונים; מנהיגי תנועות הפועלים כמתכנני לשון; מעמדה של העברית בתנועה הציונית; הפצת הדיבור העברי בגולה – הסדרות "עבריה"; בן־יהודה כאוצר העברית וחוקרה; בעקבות התחייה: התהוות העברית המדוברת בת־ימינו. בפרק המשנה "הרקע הלשוני של החייאת הדיבור העברי והגורמים שהכשירו את התחייה" (עמ' 30-37) המחבר מזכיר בצדק את המפנה בלשון הכתיבה הספרותית־אמנותית שחל בסוף שנות השמונים של המאה התשע־עשרה² במזרח אירופה ומחוללו מנדלי מוכר ספרים (1835-1917). מן הראוי היה להזכיר גם את תרומת העיתונות העברית במחצית השנייה של המאה הי"ט – תחילה במזרח אירופה ואחר כך גם בארץ־ישראל: *המגיד* (החל לצאת בשנת 1856), *המליץ* (1860), *הצפירה* (1862), *הלבנון* (1863), *החבצלת* (1863) ואחרים. עורכי העיתונים הללו וכותביהם נאלצו להתמודד התמודדות לשונית לא רק עם עניינים שברומו של עולם אלא גם עם ענייני אקטואליה: חדשות, פוליטיקה, מודעות מסחריות ואישיות, בורסות ושווקים פיננסיים, המצאות טכניות, רכילות ופיקנטריה וכדומה. עיתונים אלו תרמו, לדעתי, תרומה גדולה מאוד לאוצר המילים העברי ולסגנון הכתיבה, בדור שקדם לתחיית הדיבור העברי בארץ־ישראל.³

2 מפנה זה חל עוד קודם לכן, בסוף שנות השישים ובמשך שנות השבעים של המאה התשע־עשרה, כפי שהראיתי במאמרי "מסגנון אל סגנון (הדרך העולה מכתבתו של ש"י אברמוביץ אל ה"נוסח" של מנדלי מוכר ספרים)", *לשונו* כרך מב (תשל"ח), עמ' 237-251. מפנה דומה חל גם אצל סופרים אחרים, ודוגמה בולטת נוספת היא כתיבתו של משה ליב לילינבלום (1843-1910).

3 רמז קלוש לעניין זה ימצא הקורא בהערה 34 שבעמוד 35: "גלינרט (תכנון לשון, עמ' 217-218) מציין לתרומת הספרות החילונית המודרנית (ובכללה תרגומים ועיתונות), בייחוד בשנות השישים והשבעים של המאה התשע־עשרה, למודרניזציה הלקסיקלית והתחבירית של העברית".

הפרק השני עניינו "ההרחבה הלקסיקלית בתהליך תחיית הלשון העברית" (עמ' 86-108) והוא כולל את הנושאים האלה: עקרונותיהם של בן-יהודה ופינס במילוי החסר הלקסיקלי בעברית המתחדשת בדיבור; הסגנון הירושלמי; הביקורת על ההרחבה הלקסיקלית המכוונת; ההגנה על "מרחיבי הלשון"; ההרחבה הלקסיקלית המכוונת לפי ביאליק.

כלום מקרה הוא שבכותרת הפרק הראשון נאמר "החייאת הדיבור העברי" ואילו בכותרת הפרק השני – "בתהליך תחיית הלשון העברית"? תשובה לכפל מונחים זה יש בדברי המחבר בפתיחת הפרק השני של ספרו: "יוזמי התחייה העברית וחלוצי הדיבור העברי [...] לא הבינו שמושג התחייה הלשונית מוגבל לשינוי בשימושה של העברית ובתפקודה [...] לדעתם, ובראש וראשונה לדעת אליעזר בן-יהודה, מהות תחיית הדיבור העברי הייתה גם יצירת לשון מודרנית המתאימה לצורכי דיבור חי וטבעי ולדרישות החיים האומיים החדשים והתרבות המערבית" (עמ' 86).

הפרק השלישי "ועד הלשון כסוכנות תכנון בישראל" (עמ' 109-146) עוסק בהרחבה הלקסיקלית בתקופה הראשונה בתולדות ועד הלשון (תר"ן-תרע"ד) ובתקופתו השנייה (תרע"ט-תשי"ג), בעקרונות והמקורות של ההרחבה הלקסיקלית, בהצעתו של בן-יהודה בדבר דרכי יצירה חדשות למילוי החסר בלשון, בדיון בוועד הלשון על הצעת בן-יהודה בשאלת ההרחבה הלקסיקלית, בתחומי עיסוק אחרים בתקופה הראשונה – מלבד העיסוק בהרחבה הלקסיקלית (בעיקר בקביעת המבטא הרצוי ובשאלת הדקדוק המקראי לעומת דקדוק המשנה), ובתחומי עיסוק אחרים של ועד הלשון (בדקדוק, בכתיב והפיסוק). פרק זה מסתיים בסקירת פעילות ועד הלשון מאז הקמת המדינה ובשני נספחים: האחד, על הדיון בוועד הלשון בשנת תרע"ג בדבר "הדקדוק המקראי ודקדוק לשון המשנה: מה עדיף בעיצוב הלשון בת ימינו"; והנספח האחר, על ההכנות לכונן אקדמיה ללשון העברית.

הפרק הרביעי "התכנון הלקסיקלי באקדמיה ללשון העברית" הוא הארוך שבפרקי הספר – 64 עמודים. המחבר, פרופ' אילן אלדר, שימש ראש ועד המינוח של האקדמיה בשנים 1997-2001 והוא מכיר

מקרום את עבודת האקדמיה בתחום זה. פרק זה יש בו שני חלקים ראשיים: חלקו הראשון (עמ' 147-166) מתאר את המסגרת העיונית של עבודת המינוח המקצועי של האקדמיה; חלקו השני, הכפול בהיקפו (עמ' 167-210), הוא נספח הממייך את קביעת המונחים על פי דרכי תצורתם. בחלק הראשון המחבר מציג "שלוש שאלות עקרוניות בנוגע לתכנון הלקסיקלי של האקדמיה [ללשון העברית]" והן: [א] "יצירת מונחים עבריים כנרדפי תרגום"; [ב] המקורות המועדפים לפיתוח של מינוח טכני"; [ג] "בחירת דרכי תצורה לגזירת מילים חדשות".

דוגמה לעניין האחרון המחבר מביא מן "המחלוקת העקרונית בעניין ייחודו של משקל פֶּעִיל להבעת יכולת", כגון שמיש, שפיט, דליק, נגיש, מדיד וכיו"ב (עמ' 163). הוא מתאר את התנגדותו של פרופ' זאב בן-חיים לייחד משקל זה להבעת האפשרות והיכולת ביצירת מונחים חדשים של האקדמיה ללשון העברית. על אף התנגדות זו, חידשה האקדמיה לא מעט מונחים במשקל זה והמחבר מביא "מבחר קטן של חידושי משקל פעיל שאושרו במליאת האקדמיה בשנים האחרונות". כאן באה רשימה של 26 מונחים ובהם: הפיך, זמין, סחיר, פתיר וכו'. דרך אגב, המילה קֶפִּיךְ והיפוכה לא הפיך (היום שגור בלתי הפיך) וכן תְּפִיס (בצד בר־תפיסה) הן מחידושי ועד הלשון העברית בשנת תש"ג⁴ ואין אנו בטוחים שזו עדותם הקדומה ביותר.

בלשנים רבים עסקו במשקל זה בהוראתו החדשה ובצד דבריהם של זאב בן-חיים, יהושע בלאו, גדעון גולדנברג, חיים רבין, משה בר-אשר ושושנה בהט, שהמחבר מזכיר בהערות שבעמודים 163-165 של ספרו – דברים שנאמרו בעיקר בישיבות האקדמיה ללשון העברית – ראוי להזכיר כאן את שכתבו בעניין זה יצחק אבינרי,⁵ חיים רוזן,⁶ רפאל ניר,⁷ גד בן-עמי צרפתי,⁸ רונית גדיש⁹ ואחרים.

4 ראה רשימת מונחי הפסיכולוגיה (רשימה ב'), לשוננו כרך יב (אייר תש"ג), עמ' 104 ועמ' 108.

5 בספרו יד הלשון (תשכ"ד), עמ' 468 (בערך פֶּעִיל) ועמ' 604-605 (בערך תארי סגולה). דבריו של אבינרי, שנכתבו עוד בשנות ה-50 של המאה הקודמת, מזכירים

רובו של הפרק הרביעי (עמ' 167-210) הוא, כאמור, נספח "המינוח המקצועי של האקדמיה ללשון העברית: מיון דרכי התצורה המילונית של התחדישים". יש בו שלושה פרקים: הפרק הראשון "דרכי תצורת המילה בעברית חדשה" ובהן [1] גזירה מסורגת (תצורת שורש-משקל בשמות וגזירת שורש-בניין בפעלים); [2] גזירה קווית (שרשור) (הרחבה של בסיס מילוני קיים באמצעות מוספית גזירה) (אפיקסציה, דהיינו על ידי הוספת קידומת או סיומת; או הרחבתו באמצעות בסיס, על דרך ההלחמה [קולנוע, רכבל] או על דרך ההרכבה [תנועת נוער, גִּבּוּה גלים] – הרבה מן הצירופים הללו הם תרגומי שאילה); [3] המרה – העברה של בסיס מחלק דיבר אחד לחלק דיבר אחר (כגון שם תואר ההופך להיות תואר הפועל [תדיר, חלקית, ארוכות]). אפשר להקשות אם בתיאור הסינכרוני תואר הפועל חלקית (כגון בצירוף "מעונן חלקית") הוא אכן צורת הנקבה של שם התואר חלקי, או שמא הוא בסיס חדש, שרק מן הבחינה ההיסטורית קשר לו עם הבסיס המקורי חלקי. וכבר נתקלתי בתואר הפועל בסיומת – ית שאין כנגדו

מאוד את דברי המשתתפים בדיוני האקדמיה ללשון העברית בעניין זה, שהיו בשנות ה-80.

6 בספרו האנגלי *Contemporary Hebrew* (1977), עמ' 93 (מובא אצל צרפתי, ראה להלן הערה 7).

7 בספרו דרכי היצירה המילונית בעברית בת-זמננו (תשנ"ג), עמ' 119.

8 בספרו *העברית כראי הסמנטיקה* (כרך ה' בסדרה "אסופות ומבואות בלשון" בעריכת משה בר-אשר), תשס"א, עמ' 286. צרפתי מעלה השערה מעניינת בדבר צירופי פֶרֶ (בר-ביצוע, בר-המרה, בר-השגה) המזכירים את הסיומת bar בגרמנית המציינת את תארי האפשרות.

9 במאמרה "דרכי ההבעה של שם התואר לציון האפשרות – עיון במאגר המונחים של האקדמיה ובמילונות העברית" שנדפס בקובץ *שערי לשון: מחקרים בלשון העברית, בארמית ובלשונות היהודים – מוגשים למשה בר-אשר* בעריכת אהרן ממן, שמואל פסברג, יוחנן ברויאר, כרך ג': *העברית החדשה ולשונות היהודים* (תשס"ח/2007), עמ' 71-85 (מומלץ לעיין ביבליוגרפיה שם, בעמ' 84-85). מאמר מצויין זה, שראה אור שנים אחדות לפני הספר הנסקר כאן ויש לו נגיעה ישירה לנאמר בו, נפקד מקומו בביבליוגרפיה המקיפה שבסיום ספרו של אילן אלדר.

שם תואר (אחוזית במשמעות 'באחוזים, מבחינת האחוז'); [4] הכפלה, חזרה (חלקיק, כלבלב; חמים, חמצמץ, סוף-סוף). הפרק השני של הנספח "עשייתה של האקדמיה ללשון בתחום המינוח המקצועי" מציע רשימות של חידושי האקדמיה על פי כל אחת מדרכי התצורה שנתפרטו בפרקו הראשון. במונחים שנגזרו על דרך תצורת השורש-משקל ניתן גם פירוט המשקלים. למשל, בחידושי שמות העצם המשקלים הפורים ביותר הם מקטל ותקטיל. במשקלי שמות הפעולה קטילה, קיטול, הקטלה והתקטלות הם הפורים ביותר. בחידושי שמות התואר משקל מפועל פורה במיוחד.¹⁰ המחבר מציין בצדק ש"במילונים וברשימות של האקדמיה ללשון רוב המינוח המקצועי הוא צירופי מילים" (עמ' 202). על פי התרשמותי – לפחות במילון למונחי הבנקאות ושוק ההון (תשס"ו) – לפחות 90% של המונחים הם צירופי מילים. בסיום הנספח לפרק הרביעי באה רשימה של "רשימות המונחים והמילונים המקצועיים [...] לפי שנת אישורם במליאת האקדמיה ללשון העברית" ובה 56 מילונים ורשימות מילים שאישרה האקדמיה בשנים תשי"ז-תשס"ב. בסוף הספר באה רשימה ביבליוגרפית מקיפה (עמ' 211-236) ושני מפתחות: מפתח של שמות אישים ומחברים ומפתח המקומות (עמ' 239-247).

* * *

עם סיום הפרק הרביעי, המתאר את עשיית האקדמיה בתחום המינוח המקצועי, ציפיתי למצוא פרקי המשך המתארים את עשייתה הענפה בתחומי הדקדוק, הכתיב, הפיסוק והתעתיק. והנה, להפתעתי, פרקים אלו אינם. אין מילת הסבר – לא בסיום הפרק הרביעי, האחרון, של הספר ולא ב"פתח דבר" שבראשו – מפני מה פרקים אלו

10 במאמרי על משקל מפועל (לשוננו תשכ"ח), שהמחבר מזכיר אותו בביבליוגרפיה של ספרו, כתבתי ש"לפי הערכתי יש בספרות העברית כ-2500 מילים במשקל זה, והאפשרות לחדש בו חידושים עודנה בעיצומה" (שם, עמ' 140). היום אני מעריך שיש בלשון העברית (לא רק בספרות) כ-3000 מילים במשקל זה.

נעדרים. מה גם שהמבקש לעסוק בעניינים אלו, האקדמיה כבר טרחה לפני שנים והושיטה לו את מלוא החומר בקנה: בשנת תשס"ו נתפרסמה חוברת כפולה של *לשוננו לעם* (מחזור נה, חוברת א-ב) בת 114 עמודים ובה כל "החלטות האקדמיה בדקדוק"¹¹. חוברת זו אף אינה נזכרת בביבליוגרפיה המקיפה שבספרנו.

כיוצא בזה כללי הפיסוק והכתיב. בשנת תשנ"ד פרסמה האקדמיה ללשון העברית חוברת מיוחדת של *לשוננו לעם* ובה "כללי הפיסוק החדשים" ו"כללי הכתיב חסר הניקוד – מהדורה חדשה" ובה 43 עמודים. מהדורות מעודכנות ומורחבות של חוברת זו – ובהן מפתחות של המילים, המשקלים, הבניינים וגזרות הפעלים – ראו אור בשנת תשנ"ו (52 עמודים) ותשס"ב (61 עמודים). לכל אלה אין זכר בספרו של אילן אלדר.

אחת הוועדות החשובות ביותר של האקדמיה ללשון העברית היא "הוועדה למילים בשימוש כללי". במשך שנות קיומה קבעה ועדה זו מאות רבות של מילים ומונחים, ששימושם אינו מוגבל למקצוע מן המקצועות אלא נועדו לתועלתו של כלל הציבור. מילים אלה (עד שנת תשנ"ג) נתפרסמו בקונטרס הנזכר בהערה 11 והן מתפרסמות זה שנים *באקדמיה* – ידיעון האקדמיה ללשון העברית. הספר שלפנינו כלל אינו עוסק בתחום חשוב זה של האקדמיה. כאן ראוי היה לשאול, למשל, כמה מן המילים, שאישרה הוועדה למילים בשימוש כללי, רווחו עוד קודם בלשון והאקדמיה סמכה ידיה עליהן, וכמה מהן חידושיה של האקדמיה עצמה.

כל החסרונות הללו פוגעים פגיעה של ממש בשלמות תיאור פעולתה של האקדמיה ללשון העברית מאז הקמתה בשנת תשי"ג בתוקף חוק של כנסת ישראל. מן הראוי שהמחבר ישלים את הדיון בנושאים אלו במהדורה הבאה של ספרו.

11 ועוד קודם לכן, בשנת תשנ"ה, פרסמה האקדמיה קונטרס של *החלטות האקדמיה בדקדוק ומילים בשימוש כללי* ובפתחו נאמר ש"החלטות נוספות בענייני דקדוק פורסמו במועדים אחרים".

ספרו של פרופ' אלדר אינו קל לקריאה. יש בו שתי תכונות שלדעתי גורמות לקורא לחוש שאין זה ספר 'ידידותי': האחת, סגנון 'כבד' ותחביר מסורבל; והאחרת, ריבוי הערות שלא לצורך. די בדוגמה או שתיים להמחיש בהן את התכונה הראשונה: בסעיף "תכנון סטטוס ותכנון קורפוס" (עמ' 4-5) שבפרק המבוא המחבר כותב:

תכנון סטטוס מתייחס להחלטות (בדרך כלל ברמה הלאומית) המכוונות להשפיע על שינוי בהקצאת הפונקציות או על תחומי היישום הפונקציונליים של לשון או לשונות וכן על דיאלקט בקהילת דיבור מסוימת, שכמעט תמיד נלוו אליה שינוי במעמד החוקי או הסוציופוליטי או החברתי-תרבותי של לשון או של דיאלקט לעומת לשון אחרת או דיאלקטים אחרים באותה חברה.

בסעיף הבא (עמ' 6) נאמר:

בחירה מבין כמה חלופות של נורמה והקצאתה למילוי תפקיד מוגדר בקהילת דיבור או טריטוריה לשונית מסוימת, והנורמה הנבחרת תזכה לסטטוס נתון. הבחירה עשויה להיות ממוסדת או לבוא מתוך הסכמה בלתי ממוסדת. כתהליך של תכנון לשוני הבחירה כוללת את סוגי ההקצאה הפונקציונלית האלה של לשון או של דיאלקט בקהילת הדיבור.

אמנם הדוגמאות הללו לקוחות מפרק, שעוסק ברקע התיאורטי של תכנון הלשון, וניכר בהן המאמץ להגדרה מדויקת, ובכל זאת אפשר היה לנסח את הדברים בלשון פחות מסורבלת, בלא לפגוע בדיוק המדעי. אני מודה שמשפטים ארוכים ומסורבלים אלו גרמו לי קושי רב בהבנת הנקרא.

התכונה האחרת המאפיינת את הספר היא מספרן העצום של ההערות, הנדפסות בתחתיתו של כל עמוד, שרובן אינן אלא הפניות למחברים ולחיבוריהם. למשל, הסעיף הראשון של הפרק הראשון (עמ' 30-37). יש בו 97 שורות של טקסט ו-153 שורות של הערות. כאמור, רוב ההערות הן הפניות בלבד. למשל, הערה 14 שבעמוד 30. בגוף הטקסט כתוב:

בשלהי המאה השנייה לספירה (או בראשית המאה השלישית)
פסקה העברית מלשמש לשון דיבור יום-יומי.

וזו ההערה:

רבין, הלשון כראי, עמ' 14; מורג, העברית החדשה, עמ' 70,
73; הנ"ל, העברית בתולדות העם, עמ' 368; בראשור, לשון
חכמים, עמ' 658; הרמתי, עברית, עמ' 89-90.

עד כאן לשון ההערה.

הווי אומר: הקורא בספר שלפנינו, שרוצה לדעת על מי מסתמך
המחבר בקביעתו שהעברית פסקה מלשמש לשון דיבור יום-יומי
בסוף המאה השנייה לספירה (או בראשית המאה השלישית), מופנה
אל חמישה חיבורים של ארבעה מחברים שכתבו מה שכתבו בעניין
זה. לטעמי, אפשר היה לוותר על מרבית ההפניות האלה, המקשות על
הקריאה. אמירה שהיא מן המקובלות, המוסכמות והמפורסמות –
אינה צריכה להיתלות באילנות רבים כל כך, אשר מן הסתם גם הם,
במקרים רבים, העתיקו זה מזה. דקדנות 'אקדמית' זו אינה עושה את
הספר 'מדעי' יותר.

ספרו של פרופ' אילן אלדר הוא מקור עשיר של מידע על מה
שנעשה בתכנון תחיית הלשון העברית למן שנות השמונים של המאה
הי"ט ועד היום. כאמור, המחבר שימש יושב ראש ועד המינוח של
האקדמיה ללשון העברית בשנים 1997-2001 ובקיאותו ניכרת
במיוחד בפרק הרביעי של ספרו שנושאו "התכנון הלקסיקלי
באקדמיה ללשון העברית".

ראובן מירקין, רחוב טשרניחובסקי 35, ירושלים.